

Uuraisten kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

1.8.2019

Hyväksytty sivistyslautakunnassa
5.6.2019

SISÄLTÖ

1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat	1
1.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus	1
1.2	Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	2
	Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	3
1.3	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	3
	Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	5
2	Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	5
2.1	Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	5
2.2	Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	8
	Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	9
2.3	Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	10
	Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	10
2.4	Arvoperusta	11
	Lapsuuden itseisarvo	11
	Ihmisenä kasvaminen	12
	Lapsen oikeudet	12
	Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus	12
	Perheiden monimuotoisuus	12
	Terveellinen ja kestävä elämäntapa	12
	Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	13
2.5	Oppimiskäsitys	13
2.6	Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	15
3	Laaja-alainen osaaminen	16
	Ajattelu ja oppiminen	17
	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	17
	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	17
	Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	18
	Osallistuminen ja vaikuttaminen	18
4	Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	18
4.1	Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	19
	Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	20
	Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö	20
	Osallisuus yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	20
	Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	21

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	21
Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	21
4.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.....	22
Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	23
4.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	24
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Uuraisilla	24
Monialainen yhteistyö Uuraisilla	26
5 Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	27
5.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys.....	27
5.2 Pedagoginen dokumentointi	28
5.3 Monipuoliset työtavat	29
5.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	29
Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	30
5.5 Oppimisen alueet	30
Kielten rikas maailma	31
Ilmaisun monet muodot.....	32
Minä ja meidän yhteisömme.....	33
Tutkin ja toimin ympäristössäni	34
Kasvan, liikun ja kehityn	35
Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.....	36
Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	37
6 Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki.....	38
6.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	38
6.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	39
6.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	39
6.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	44
7 Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	44
Vaihtoehtoinen pedagogiikka Uuraisilla.....	45
8 Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	45
8.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	45
Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset	46
Lähdeviitteet.....	48

1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustalain[1] perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatusta toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustalaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta[2]. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka [3].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä[4].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Jokaisen luvun päätteeksi on koottu paikallisesti päätettäviä asioita, jotka ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Tässä asiakirjassa tarkoitetaan **varhaiskasvatuksen järjestäjällä** kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa[5]. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoitettaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisvelvoite koskee myös kunnan hankkimaa avointa varhaiskasvatustoimintaa ja kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa tai yksityistä perhepäivähoitoa. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida ja kehittää. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan laatia kaikkia toimintamuotoja koskevaksi (päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta) tai kullekin toimintamuodolle erikseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, arvioitaessa ja kehitettäessä.[\[6\]](#)

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma[\[7\]](#)
- kotoutumissuunnitelma[\[8\]](#)

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annetaan mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen[\[9\]](#).

Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (luku 3.3).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä hyväksyy varhaiskasvatussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa varhaiskasvatusta varten[\[10\]](#).

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin[\[11\]](#). Paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallista varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaa[\[12\]](#) sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointimateriaalia ja laadun indikaattoreita[\[13\]](#). Arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 7.

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Uuraisten varhaiskasvatussuunnitelma on kuntatasoinen ja velvoittaa henkilöstöä toimimaan suunnitelman mukaisesti kaikissa varhaiskasvatuspalveluiden toimintamuodoissa ja -yksiköissä. Perusteet laaditaan ja hyväksytään suomen kielellä. Varhaiskasvatusyksiköt täydentävät kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa toimintavuosittain vuosikellomaisella toimintasuunnitelmalla. Toimintasuunnitelmat ovat julkisia asiakirjoja ja ne ovat luettavissa kunkin päiväkodin omilta nettisivuilta. Suunnitelmasta ilmenee päivittäinen toiminta-aika, ryhmärakenteet ja johtamisen rakenteet, yksikön pedagogiset painotukset sekä toiminnan painopisteet. Suunnitelma on päivittyvä ja täydentyvä asiakirja. Ajatuksena on, että ohjaavaa tekstiä täydentävät arjessa kehitetyt ja hyväksi havaitut käytännöt, jotka toimivat esimerkkeinä ja vinkeinä arkeen.

Uuraisten varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta on vastannut työryhmä, jossa jäsenenä on toiminut varhaiskasvatuksen eri ammattiryhmiä sekä kunnallisista että yksityisistä varhaiskasvatusyksiköistä. Varhaiskasvatussuunnitelman päivittämisesti vastaa pieni kehittämisryhmä, jonka jäsenenä on varhaiskasvatuksen opettaja, konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja varhaiskasvatusjohtaja. Työ- ja ohjausryhmän työn tukena on ollut laajasti koko Uuraisten kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstö. Koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle on järjestetty yhteisiä koulutuksia ja työiltoja vasun (= varhaiskasvatussuunnitelman) sisällöstä. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on ollut luoda opetussuunnitelmallinen ja toimintakulttuurinen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

Lasten ja huoltajien osallisuus korostuu yksiköiden toimintasuunnitelmien laadinnassa. Varhaiskasvatussuunnitelmatyön tueksi järjestetään vanhempien keskustelu- ja toiminnallisia perhetapahtumia. Näissä tavoitteena on huoltajien ja lasten osallistuminen suunnitteluun ja arviointiin sekä tiedon antaminen huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista, sisällöistä ja toimintatavoista. **Uuraisten paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa ovat ohjanneet seuraavat asiakirjat:**

- Kuntastrategia
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Uuraisten esiopetuksen opetussuunnitelma
- Perusopetuksen opetussuunnitelma

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva-oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma^[14]. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohdaksi tulee olla lapsen etu^[15] ja tarpeet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa^[16].

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen

henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta voidaan käyttää perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.[\[17\]](#)

Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa [\[18\]](#). Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon suunnitelmassa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia (luku 4.2) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet kuvaavat siitä, miten pedagogisella toiminnalla tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja sen toteuttaminen (luku 5.4) [\[19\]](#). Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma [\[20\]](#). Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan [\[21\]](#). Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Lähtökohtaisesti lapsen lääkehoidon toteuttamisesta vastaavat huoltajat.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta, tuen riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. [\[22\]](#) Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- mahdollinen suunnitelma lääkehoidoista
- lapsen, henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä [\[23\]](#). Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa

toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen.

Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä. [\[24\]](#)

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (lapsen vasu) on laadittu seutukunnallisena yhteistyönä Jyväskylän, Hankasalmen, Muuramen, Toivakan, Laukaan, Luhangan ja Petäjäveden kuntien edustajista koostuvassa työryhmässä. Rakenteeltaan lapsen vasu on lomakemuotoinen tiivis kokonaisuus, joka noudattaa valtakunnallisten perusteiden asettamia tavoitteita ja velvoitteita.

Lapsen vasu on pedagogisesti etenevä prosessi. Vasu luo pohjan suunnitelmalliselle ja tavoitteelliselle pedagogiselle toiminnalle. Se haastaa etsimään toimintamalleja, joiden myötä lapsen yksilöllisyys pystytään huomioimaan. Jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma 1-2 kuukauden kuluessa hoidon aloituksesta yhteistyössä huoltajien kanssa. Henkilöstön vastuulla on valita kullekin lapselle soveltuva tapa saada lapsen mielipide ja toiveet kuuluviin sekä huomioida ne suunnitelmassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan huoltajien ja henkilöstön kanssa käytävässä keskustelussa vähintään kerran vuodessa. Suunnitelmaa tarkastetaan aina kun lapsen tarpeet sen edellyttävät. Arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen.

Vasun laadinnasta, arvioinnista ja keskustelusta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Ennen keskustelua tiimin jäsenet keskustelevat lasta koskevista havainnoista. Vasuihin tehdyt kirjaukset käydään tiimissä yhdessä läpi. Perhepäivähoitaja saa tukea vasukirjauksiin ja keskusteluihin varhaiskasvatuksen opettajalta tai varhaiskasvatuksen erityisopettajalta.

Lapsen vasu on asiakirja, jonka alkuperäinen versio säilytetään varhaiskasvatuksessa kunnan arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti.

2 Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina [\[25\]](#). Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustolain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana [\[26\]](#). Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa

varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla [\[27\]](#).

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti[\[28\]](#). Yksityisen palveluntuottajan ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto[\[29\]](#).

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä [\[30\]](#). Muista kielistä määrätään luvussa 4.6.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen[\[31\]](#) sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia[\[32\]](#) ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta[\[33\]](#). Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella[\[34\]](#). Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki[\[35\]](#), tasa-arvolaki[\[36\]](#), Euroopan ihmisoikeussopimus[\[37\]](#), YK:n lapsen oikeuksien sopimus[\[38\]](#), YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista[\[39\]](#), YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista[\[40\]](#) sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet[\[41\]](#). Varhaiskasvatusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti. Kaikki lapset voivat osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä ja hyvinvointiinsa tukea ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan sosiaalihuoltolakia[\[42\]](#), vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia[\[43\]](#), kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia[\[44\]](#) ja terveydenhuoltolakia [\[45\]](#) sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain[\[46\]](#) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

1. edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvu, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
3. toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4. varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
5. turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;

6. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
7. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8. kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
10. toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan[47]. Tämä tulee ottaa huomioon paikallisten suunnitelmien laatimisessa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys[48]. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu.[49] Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta tarkennetaan luvussa 6.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksesta annettuja säädöksiä[50]. Kunnan käytävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja[51]. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa[52].

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat lait. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla (Luku 3.1)[53]. Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.[54] Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä[55].

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta[56]. Varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatustilain määrätellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta[57]. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat.

On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Kunnan on järjestettävä ohjausta ja neuvontaa huoltajille tarjolla olevista varhaiskasvatustilain palveluista. Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta annetaan palvelujen piiriin hakeuduttaessa, sekä lapsen jo ollessa varhaiskasvatustilain palvelujen piirissä. [58]

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa otetaan huomioon henkilöstön mitoitukseen ja ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset[59]. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatustilain voimavara, kun kaikkien osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja[60].

Varhaiskasvatustilain korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatustilain opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta[61]. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatustilain opettajilla. Varhaiskasvatustilain opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatustilain henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatustilain. Sitä järjestetään perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomainen hoitopaikka[62]. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan toteuttamana tai erityistapauksissa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana varhaiskasvatustilain[63]. Perhepäiväkotien henkilöstömäärässä sekä muodostettaessa lapsiryhmiä tulee ottaa huomioon vammaiset ja muuten tukea tarvitsevat lapset[64]. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Avoimen varhaiskasvatustilain toiminnan toteutus ja painopisteet vaihtelevat varhaiskasvatustilain järjestäjän päätösten mukaan. Avointa varhaiskasvatustilain toimintaa voidaan järjestää esimerkiksi leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avoin varhaiskasvatustilain toiminta voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, leikkiä, taide- tai liikuntakasvatustilain. Lisäksi avoin varhaiskasvatustilain toiminta voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja. Avoimen toiminnan tulee olla suunniteltua, jotta varhaiskasvatustilain tavoitteet voidaan ottaa siinä huomioon. Tavoitteet tulee ottaa sitä kattavammin ja laaja-alaisemmin huomioon, mitä säännöllisemmin ja useammin lapset toimintaan osallistuvat. Toiminnan luonteen mukaan tietyt tavoitteet voivat painottua muita enemmän.[65]

Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoitoa voidaan järjestää iltaisin, viikonloppuisin ja öisin päiväkotitoimintana tai perhepäivähoitona. Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatustilain on usein epäsäännöllistä. Tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.[66]

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Uurainen tunnetaan kuntana, jossa kasvatuksella ja koulutuksella on vahva tukijalka. Uurainen vaalii perinteitä, mutta arvostaa myös kehittymistä ja kehittämistä. Varhaiskasvatuspalveluita kehitetään ja järjestetään seudullisesti kahdeksan kunnan yhteistyönä. Mukana ovat Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Luhanka ja Uurainen.

Uuraisilla lasten varhaiskasvatuspalveluiden tehtävänä on huolehtia lapsen hyvinvoinnista järjestämällä perheille laadukkaita, kokonaisvaltaisia ja taloudellisesti vastuullisesti tuotettuja varhaiskasvatuspalveluita yhteistyössä muiden palvelujen ja toimijoiden kanssa. Uurainen haluaa olla mukana sekä varhaiskasvatuksen sisällön että palveluiden tuottamisen kehittämisessä vastaten näin lasten ja perheiden tarpeisiin sekä yhteiskunnallisiin muutoksiin.

Hallinnollisesti varhaiskasvatuspalvelut ovat Uuraisilla osa sivistyksen toimialaa. Varhaiskasvatusta järjestetään sekä kunnallisissa että yksityisissä päiväkodeissa, perhepäiväkodeissa ja avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa. Esiopetus on osa varhaiskasvatuspalveluita ja järjestetään kunnallisesti. Perheet saavat tietoa varhaiskasvatuspalveluista Uuraisten kunnan nettisivuilta, toimintayksiköistä ja varhaiskasvatusjohtajalta. Varhaiskasvatuksen työntekijät antavat tietoa toiminnan sisällöistä, tavoitteista ja työtavoista sekä -menetelmistä.

Yksityisen hoidon ja kotihoidon tukijärjestelmä on olennainen osa nykyistä varhaiskasvatuspalveluiden kokonaisuutta. Yksityisen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi perheet voivat valita joko yksityisen hoidon tuen tai kunnan maksaman palvelusetelin. Yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden neuvonnasta, ohjauksesta ja valvonnasta sekä päätösten teosta vastaa varhaiskasvatusjohtaja.

Päiväkodeissa lapset toimivat pienryhmissä, jotka muodostetaan ottaen huomioon muun muassa lasten ikä, sisarusuhteet, kehitykselliset tarpeet ja päiväkodin tilat. Varhaiskasvatustilaa määrittelee henkilöstön koulutuksen ja määrän suhteessa lasten määrään. Päiväkodeissa työskentelee toimintayksiköstä riippuen varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia, avustajia tai muuta avustavaa henkilökuntaa, kuten yksiköissä työskentelevät perhepäivähoitajat tai työllistämistuella palkatut työntekijät.

Perhepäivähoitajalla on hoidossaan enintään neljä kokopäiväistä ja yksi osapäiväinen esiopetusikäinen lapsi. Perhepäivähoito on kodinomaista, pienessä ryhmässä tapahtuvaa päivähoitoa, jossa korostuvat erityisesti perushoito ja leikki.

Vuorohoidolla tarkoitetaan arki-aamuisin ja -iltaisain, viikonloppuisin tai ympärivuorokautisesti järjestettävää hoitoa. Aamu- ja iltahoitoa on tarjolla vain Pikkulan päiväkodissa. Vuorohoidolle on ominaista, että lapsen hoitoajat ovat vaihtelevia ja painottuvat usein aamuun, iltaan ja viikonloppuun. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia suunnitelmalliselle varhaiskasvatuksen toteuttamiselle sekä kiintymyssuhteiden ja turvallisuuden tunteen luomiselle. Lapselle pyritään rakentamaan säännöllinen päivärhythmi vaihtelevista hoitoajoista huolimatta.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarkoittavat lasten kerhoja, jotka kokoontuvat säännöllisesti eri toimipaikoissa. Lasten kerhot on tarkoitettu 2-6 -vuotiaille lapsille ja ne kokoontuvat kerran tai kaksi kertaa viikossa 3,5 tuntia kerrallaan joko aamu- tai ilta-aikoina. Kerhoissa lapset oppivat leikkitaitoja yhdessä kerhokavereiden kanssa. Kerhoissa työskentelee varhaiskasvatuksen työntekijöitä ja toiminta perustuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin.

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Sen järjestämistä ja toteuttamista säätelevät perusopetusta koskevat lait ja asetukset, varhaiskasvatustilaa sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma. Uuraisten kunnan esiopetuksen opetussuunnitelmassa kuvataan

tarkemmin esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Lapsella on oikeus saada maksutonta esiopetusta oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Uuraisilla esiopetusta järjestetään osana varhaiskasvatuspalveluita päiväkodissa tai koulun tiloissa.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapset tuovat varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajien ja lasten väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lasten elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntea jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä[67].

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.[68]

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Varhaiskasvatus on osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua muodostaen yhtenäisen jatkumon lapsen elämässä. Matkan varrella merkityksellisiä ovat erilaiset siirtymävaiheet. Lapsen hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä tulee arvioida. Siirtymä esiopetuksesta kouluun on kuvattu tarkemmin Uuraisten kunnan esiopetuksen opetussuunnitelmassa.

Varhaiskasvatuksen alku alkaa tutustumisesta. *Hyvään alkuun* kuuluvat aloituskeskustelu, tutustumiskäynnit ja huoltajan mukana oleminen lapsen päivässä. Luottamuksen syntyminen perheen ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välille on ensiarvoisen tärkeää. Päiväkodista tai perhepäiväkodista otetaan yhteyttä perheeseen ja sovitaan mahdollisimman hyvissä ajoin ennen hoidon alkamista aloituskeskustelun ja tutustumisen ajankohta. Keskustelun tarkoituksena on tutustuminen perheeseen. Samalla myös varhaiskasvatus tulee tutuksi perheelle. Keskustelussa huoltajat voivat kertoa lapsestaan ja perheestään tärkeiksi kokemiaan asioita. Keskustelu käydään joko lapsen kotona tai tulevassa päiväkodissa/perhepäiväkodissa. Kun henkilöstö on tutustunut perheeseen ennen varsinaista

varhaiskasvatuksen aloitusta, aikuisten välinen hyvä suhde saa lapsen tuntemaan turvallisuutta uudessa tilanteessa.

Tutustumiskäynneillä perheet tutustuvat henkilöstöön ja tiloihin sekä kuulevat varhaiskasvatuspaikan käytännöistä. Hoidon aloitusvaiheessa huoltajat täyttävät palvelusopimuksen yhdessä henkilöstön kanssa. Lapsi voi totutella varhaiskasvatuspaikkaan yhdessä huoltajien kanssa. Konkreettisilla asioilla, kuten kotoa tuoduilla valokuvilla ja tärkeillä esineillä voidaan helpottaa lapsen oloa uudessa ympäristössä. Varhaiskasvatuksen aikana siirtymiä voi tulla esimerkiksi lapsen siirtyessä päiväkodin sisällä pienryhmästä toiseen, toimintamuodosta toiseen, päivystysaikoina tai tilapäisen vuorohoidon tarpeesta. Hyvällä ennakkoinnilla ja huolellisella ryhmien ja pienryhmien suunnittelulla turvataan mahdollisimman pysyvät ihmissuhteet.

Varhaiskasvatuksen toimintavuoden loma-aikoina varhaiskasvatuspalvelut järjestetään päivystysluontoisesti. Järjestelyissä huomioidaan mahdollisuuksien mukaan kaveri- ja sisarusuhteet sekä tuttu henkilöstö lapselle. Ennen päivystyskauden alkua perheet ja henkilöstö kirjaavat keskeisimmät asiat lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyen erilliselle lomakkeelle. Eri lomakausille päivitetään omat lomakkeet. Tarkoituksena on varmistaa jokaisen lapsen tarpeiden huomiointi päivystystoiminnan suunnittelussa sekä turvata oleellisten tietojen välittyminen päivystysten henkilöstölle. Lapsen oman pienryhmän henkilöstö vastaa päivystyshenkilöstön tarkemmasta perehdytyksestä lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja mahdollisiin tukitoimiin. Perheille järjestetään mahdollisuus käydä tutustumassa päivystävään yksikköön ennen päivystyksen alkua.

Siirtymäkäytännöt varhaiskasvatuksesta esiopetukseen vaihtelevat, sillä esiopetusta järjestetään useammassa yksikössä joko päiväkodissa tai kouluilla toimivissa esiopetusryhmissä. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön vastuulla on kuitenkin aina varmistaa riittävä tutustuminen lapselle esiopetustoimintaan ennen esiopetusvuoden alkua. Keväisin tuleville eskarilaisille järjestetään tutustumisilta omassa esiopetusryhmässä yhdessä huoltajin kanssa.

Kaikissa lapsen opinpolun siirtymävaiheissa varmistetaan lapsen kasvun ja oppimisen kannalta välttämättömien ja tarpeellisten tietojen luovuttaminen. Tietojen siirtämisestä tiedotetaan myös huoltajia.

2.4 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen[69], varhaiskasvatuslain[70] ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti[71].

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.[\[72\]](#)

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemysluo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle[\[73\]](#). Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyuden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Uurainen tarjoaa kuntalaisille kylämäisen ja luonnonläheisen asumisympäristön, jossa toisista pidetään huolta.

VISIO: Kasvava ja kehittyvä maaseutukunta – ajan hermolla! Uurainen tarjoaa luonnonläheisen asuinympäristön. Uuraisilla toisista pidetään huolta. Kunta palvelee joustavasti kuntalaisia, joiden ulottuvilla ovat toimivat peruspalvelut.

Uuraisten kuntastrategian arvot: joustavuus, positiivisuus, luottamus, innostuneisuus, välittäminen ja luovuus, ovat arvoperustana kaikilla kunnan toimialueilla, myös varhaiskasvatuksessa.

Kunakin varhaiskasvatuksen toimipaikan on tärkeää käydä yhteistä keskustelua siitä, miten varhaiskasvatuksen perusteiden mukaiset arvot ja Uuraisten kuntastrategian arvot näyttäytyvät arkityössä. Varhaiskasvatuksen arvopohjan tulee näkyä työntekijöiden tavassa olla vuorovaikutuksessa lasten ja heidän perheidensä kanssa. Ne heijastuvat myös työyhteisön keskinäisessä kanssakäymisessä ja työtovereiden välisissä suhteissa. Siksi on tärkeää, että jokainen henkilöstön jäsen miettii oman työnsä arvopohjaa henkilökohtaisella tasolla.

Uuraisilla varhaiskasvatuksessa arvostetaan erityisesti lapsi- ja asiakaslähtöistä toimintaa. Lapsuutta sekä lapselle ominaisia tapoja toimia tulee kunnioittaa ja arvostaa niitä toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Tavoitteenamme on kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä luoda lapsille ja perheille välittävä, kiireetön ja hyväksyvä ilmapiiri. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää huomioida kaikki asiakkaat yksilöinä – kuten lasten henkilökohtaiset tarpeet ja terveydentila, kuitenkin ohjaamalla kaikkia lapsia yhteisöllisyyden ja yhteisten asioiden äärelle.

Varhaiskasvatuksessa panostetaan siihen, että jokaisessa lapsessa huomataan hyvä. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja päästä siten osalliseksi omaan kasvuun, kehitykseen ja oppimiseensa. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää kutsua perheet mukaan toimintaan ja osalliseksi lastensa varhaiskasvatusarjen rakentamista. Perheet huomioiva työote on meille tärkeää, ja haluamme, että varhaiskasvatuksessa lapsilla on turvallista olla. Laadukkaalle varhaiskasvatukselle olennaista on, että se toteutuu tasa-arvoisesti ja avoimesti.

MISSIO: Uuraisilla on hyvät puitteet elää ja asua – on suurta olla kasvava kunta. Kunta päättää omista asioistaan vaikuttaen kuntalaisten elämään.

2.5 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkaillaessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista.

Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Miten näkyy toiminnassamme? Arjen hyviä käytäntöjä.

LEIKKI JA PELAAMINEN

Luomme leikeille hyvät edellytykset ja ymmärrämme, että lapsi oppii leikkien uusia taitoja. Aikuisen tehtävä on luoda puitteet leikin kehittymiselle; antaa sille tilaa, aikaa ja mahdollisuus. On myös tärkeää havainnoida lasten leikkiä, sillä se antaa arvokasta tietoa lapsen kehityksestä ja sen mahdollisista haasteista.

OPPIMISYMPÄRISTÖ

Aikuiset ovat aidosti läsnä ja saatavilla ja mahdollistavat eri ympäristöillä hyvät mahdollisuudet oppimiselle. On tärkeää muistaa, että jokaisella lapsella on oma opinpolku – kuljettu matka on tärkeä – lapsi tietää, että hän saa harjoitella, opetella rauhassa, välillä epäonnistua, yrittää uudestaan ja iloita oppimastaan!

LAPSEN LUONTAISET TAVAT OPPIA

Lapsi leikkii, tutkii ja liikkuu luonnostaan. Aikuisen tehtävä on mahdollistaa nämä ja sisällyttää niitä erilaisiin ja useisiin päivän toimintoihin. Tutkiminen ja oivaltaminen ovat tie lapsen oppimiseen ja kehittymiseen. Lapsi opettelee paljon asioita myös oman kehonsa kautta. Meidän on tärkeä muistaa lasten erilaiset tavat ja tahdit oppia erilaisia asioita: ”Perille pääsee kiireelläkin, hitaalla vauhdilla oppii enemmän!”

ELÄMÄNTAIDOT

Lapsiryhmässä on tärkeää opetella huolehtimaan itsestään, oppia toimimaan ryhmässä, huomioida toisia, olla kohteliaita ja oppia arvostamaan erilaisuutta. Lapsi oppii lapselta, lapsi oppii aikuiselta, aikuinen oppii lapselta – *oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa.*

Aikuisen tehtävä on tukea lapsen kiinnostuksen kohteita, olla tietoinen lapsen kehityksestä ja tarpeista, tiedostaa, että oppiminen on kokonaisvaltaista ja toistot ovat tärkeitä. Lapsille annetaan apua ja kannustetaan pyytämään sitä. Aikuinen on innostava esimerkki, joka omaa positiivisen asenteen. Aikuinen on läsnä. Hän havainnoi ja kuuntelee.

2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen [74] varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä sitä, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatusta, opetusta ja hoitoa muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla.

Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7) ja pedagogiselle toiminnalle (luku 4) asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

3 Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteke sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen

Ajattelu ja oppiminen

Lapsen ajattelu kehittyy positiivisessa ja kannustavassa ilmapiirissä. Lapsen vahvuuksia huomioidaan ja korostetaan huomaamalla hyvä lapsessa. Lapsella ei ole ongelmia vaan hän harjoittelee taitoja, joita ei vielä osaa. Lasta kannustetaan kriittiseen ajatteluun, esittämään omia mielipiteitä ja kyselemään. Lapsen ajattelu ja oppiminen tapahtuvat arjen kaikissa toiminnoissa. Lapsen itsetuntoa vahvistaa aikuisen positiivinen huomio esimerkiksi katse, hymy ja kannustus. Varhaiskasvatuksen henkilöstö yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa kehittää toimintojaan ja päivittää osaamistaan mm. tunne- ja turvataitoihin liittyvissä asioissa. Esimerkkejä hyväksi havaituista materiaaleista: *Turvataito*, *Askeleittain*, *Muksuoppi* ja *Huomaa hyvä*.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Vuorovaikutustaidoilla, kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys lasten identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille.

Uraisilla korostetaan henkilöstön sensitiivisyyttä sekä vuorovaikutuksessa että erilaisuuden kohtaamisessa. Henkilöstön oma toiminta, asenteet ja ammatilliset taidot vaikuttavat vuorovaikutuksen laatuun. Vuorovaikutuksessa on keskeistä herkkyyks ja aitous sekä halu ja kyky toimia moninaisten perheiden kanssa. Kaikilla perheillä on oma yksilöllinen perhekulttuurinsa, joka huomioidaan yhteistyössä. Varhaiskasvatuksessa keskustellaan eri kulttuureista ja tutustutaan perheiden tapoihin sekä kulttuureihin. Eri kulttuurit ja kielet huomioidaan oppimisympäristössä tasapuolisesti siten, että kulttuurien moninaisuus näkyy hyväksyvässä ilmapiirissä ja pedagogisissa ratkaisuissa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja, sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen. Sen vuoksi Uraisilla päiväkodeissa painotetaan erityisesti ekologisia sekä kestävän kehityksen toimintamalleja ja käytänteitä. Käytännön toimenpiteet vaihtelevat toimintayksiköittäin ja ne kirjataan vuosittain pedagogisen suunnittelun viitekehykseen.

Luonto on Uraisilla lähellä ja tehtävämme on yhdessä oppia arvostamaan luontoa ja sen monimuotoisuutta. Jokaisesta yksiköstämme on hyvät mahdollisuudet tehdä retkiä lähiympäristön luontoon. Luonnossa ja muissakin ympäristöissä liikkuminen tukee myös liikunnallisen elämän tavan omaksumista. Liikunnan ilo ja sen kautta erilaisten taitojen harjoittelu on lapselle ominainen tapa oppia. Haluamme, että lapsilla on mahdollisuus liikkumiseen päivittäin. Kaikissa varhaiskasvatusyksiköissämme ei ole mahdollisuutta viikoittain käyttää esim. isoa liikuntasalia, joten monipuoliset tavat liikkua ovat osa varhaiskasvatuksen arkea.

Lapsia kannustetaan oma-aloitteisuuteen antamalla lapsille aikaa harjoitella asioita itse aikuisen tuella. Meillä on tärkeää, että ilmapiiri pidetään kiireettömänä ja jokaiselle lapselle turvallisena harjoitella ja oppia erilaisia taitoja. Säännöllinen ja selkeä arki tukee lasten hyvinvointia ja oppimista. Päivärytmi on suunniteltu niin, että toiminta on monipuolista ja aktiivista, mutta jokaisella on mahdollisuus myös lepoon ja rauhoittumiseen.

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään monipuolisesti eri toiminnoissa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Henkilöstön rooli on tärkeä ja he ohjaavat lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle on taattava oikeus osallistua ja vaikuttaa toimintaan. Tärkeä lähtökohta lasten osallistumiselle on aikuisen havainnointi, lasten kuunteleminen, turvallinen kohtaaminen, aikuisen läsnäolo sekä turvallisen ilmapiirin luominen.

Pienryhmätoiminnalla takaamme turvallisen ilmapiirin, jossa jokainen saa äänensä kuuluviin ja pääsee osallistumaan toimintaan oman persoonan mukaan. Pienryhmän toimintatavat muokataan ryhmän lasten mukaisesti, näin arat ja ujut lapsetkin tuntevat osallistuvansa ryhmän toimintaan ilman pakkoa.

Lapset ovat aktiivisesti suunnittelemassa ja rakentamassa yhteistä oppimisympäristöä henkilöstön kanssa ja oppimisympäristöä muokataan lasten ehdotusten pohjalta. Lasten vaikuttamismahdollisuuksia on kaikissa arjen tilanteissa. Tärkeää on, että lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja uskaltaa ilmaista ajatuksiaan. Henkilöstö arvostaa jokaisen lapsen osallisuutta ja kokemusta omasta varhaiskasvatuspäivästä ja tarjoaa välineitä sen toteuttamiseen.

4 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista

- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4.1).

4.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.^[75]

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaisuuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Osallisuus yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta[76] ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä[77]. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsätunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävästä kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämiseksi huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä [78]. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnustetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmentetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on jatkuvasti kehittyvä kokonaisuus, jonka vuoksi sen eri osa-alueita ja toimintoja arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Uuraisten varhaiskasvatuksessa on käytössä yhteinen pedagogisen toiminnan arvioinnin vuosikello, jota täydennetään toimintavuosittain. Oman työn arviointi ja

perheiltä saatu palaute luovat pohjan toimintakulttuurin kehittämiseksi ja oppivalle yhteisölle. Uuraisilla varhaiskasvatuksen yhteisön oppimista tukee myös uusin tutkimustieto. Seutukunnan ja valtakunnan tason arviointi- ja kehittämistyötä sekä yhteiskunnallista keskustelua seurataan aktiivisesti, muutoksia havainnoidaan ja haasteisiin vastataan uudistamalla toimintatapoja. Teemme yhteistyötä lähiseudun oppilaitosten kanssa. Oppilaitosten kanssa tehtävä yhteistyö perustuu molemminpuoliseen osaamisen jakamiseen.

Henkilöstön tiedon ja osaamisen jakamista, ammatillista keskustelua ja kehittymistä tuetaan muun muassa vastuutiimitoiminnalla. Jokaiseen päiväkotiin ja esiopetusryhmään on nimetty vastuuhenkilö, joka osallistuu säännöllisesti vastuutiimin tapaamisiin. Tämän lisäksi varhaiskasvatusjohtaja, päiväkodin johtaja ja konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja tapaavat säännöllisesti. Näiden toimintamallien ja tapaamisten pohjalta yhteistä varhaiskasvatusta kehitetään pedagogisesti ja ammatillisesti kohti tasalaatuista ja laadukasta varhaiskasvatusta. Perhepäivähoitajat tapaavat varhaiskasvatusjohtajaa ja toisiaan säännöllisesti.

Huoltajien mielipiteitä ja näkemyksiä arvostetaan sekä osallisuutta vahvistetaan erilaisten toimintatapojen ja rakenteiden avulla. Lasten osallisuus ja sen vahvistaminen on yksi tärkeimmistä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurisista kehittämisen painopisteistä. Osallisuus toteutuu lasten ja henkilöstön yhteisenä toiminnan suunnitteluna, arviointina ja toteutuksena. Yhteisöllisyys on osallisuuden oleellinen elementti. Lasten osallisuuden toteutuminen edellyttää henkilöstöltä asettumista havainnoimaan, kuulemaan, olemaan vuorovaikutuksessa sekä esittämään avoimia kysymyksiä. Luottamus lapseen ja lapsen osaamiseen sekä hyvän huomaaminen jokaisessa yksilössä ovat edellytykset osallisuuteen pohjautuvalle pedagogiikalle.

Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus kiirettömään ja keskittymistä edistävään ympäristöön. Päivän rakenteen ollessa selkeä, suunnitelmallinen ja joustavasti toimiva, yhteisön hyvinvointi vahvistuu. Uuraisilla yhtenä hyvänä käytäntönä on otettu käyttöön lapsiryhmän päivärytmiä kuvaava kuvitettu lukujärjestys. Sen lisäksi henkilöstöllä on lukujärjestyspohja, joka toimii apuvälineenä henkilöstön suunnitelmallisen arjen jäsentämisessä. Varhaiskasvatuksen yksiköiden johtaja luo rakenteet säännölliselle ammatilliselle keskustelulle pidemmän aikavälin suunnitelman muodossa. Yhteisiä ammatillisen keskustelun paikkoja ovat muun muassa kehityskeskustelut, työillat, suunnittelupäivät, viikkopalaverit, pedagogiset kahvilat sekä tiimi- ja työparisuunnittelut. Lisäksi palaverit esimerkiksi lapsen tuen asioiden, yhtenäisen opinpolun tai lastensuojelun asioiden äärellä ovat tärkeitä moniammatillisia kohtaamisia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Turvallisuuden takaamiseksi Uuraisilla on yhteinen turvallisuuskansio, joka sisältää mm. varhaiskasvatuksen hygieniaohteen, palo- ja pelastustoimintaan liittyvät asiakirjat, tapaturmaohjeistuksen ja häirinnän ja kiusaamisen ehkäisyn mallin. Koko Uuraisten kunnan varhaiskasvatuspalveluissa työskentelevä henkilöstö saa ensiapukoulutuksen. Koulutus antaa varhaiskasvatushenkilöstölle valmiudet hätätilanteissa toimimiseen sekä kattavan tiedon ja taidon varhaiskasvatuksen erilaisiin turvallisuusnäkökohtien hallintaan.

4.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö [79]. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia,

ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet (luku 4). Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Oppimisympäristö on kokonaisuus, joka syntyy toiminnassa yhdessä tekemällä. Yhdessä tekeminen luo pedagogisen toimintaympäristön. Lapsen osallisuus toteutuu ottamalla hänet mukaan oppimisympäristöjen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Kokemus oppimisympäristöstä on aina yksilöllinen ja siihen vaikuttaa keskeisesti lapsen omat kokemukset, sosiaaliset suhteet, ilmapiiri ja vuorovaikutus.

Vuorovaikutuksen laatu näkyy lasten keskinäisissä suhteissa, lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja henkilöstön välisessä myönteisessä yhteishengessä. Tärkein lähtökohta on psyykinen tunneympäristö, ei fyysiset puitteet. Henkilöstön sensitiivisyys kohdata lapset yksilöinä sekä taito tunnistaa

psykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön merkitys lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edistäjänä ovat keskeisiä tekijöitä hyvän tunneilmaston luomisessa.

Hyvän tunneilmaston tunnusmerkki on, että lapsi tuntee kuuluvansa ryhmään. Henkilöstö kiinnittää koko toimintavuoden ajan huomiota ryhmäytymiseen niin, että jokainen lapsi kokee olevansa ryhmän jäsen ja ryhmän yhteenkuuluvuuden tunne vahvistuu. Tämä mahdollistuu mm. pienryhmätoiminnan avulla. Pienryhmien muodostamisessa otetaan huomioon henkilöstön lapsituntemus, mutta myös lasten tarpeet ja toiveet.

Fyysinen oppimisympäristö muodostuu niin sisä- kuin ulkotiloista ja muusta ympäristöstä. Erilaisissa ympäristöissä toimiminen mahdollistaa lapselle erilaisten roolien omaksumista, rutiinien rikkomista ja kokemusmaailman laajentumista. Fyysisen oppimisympäristön suunnittelu ja järjestely tukevat lapsiryhmän toimintaa. Oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuvat myös lapset ja heidän huoltajansa. Tiloja, kalusteita ja välineitä hyödynnetään luovasti ja monipuolisesti. Ergonomiaan kiinnitetään huomiota kalusteiden valinnassa. Päiväkotien sisäilmaa parannetaan ja oppimisympäristöä selkeytetään poistamalla turhia tavaroita säännöllisesti. Tässä tehdään yhteistyötä kunnan teknisen toimen kanssa.

Oppimisympäristössä näkyy lasten tekeminen ja arjen kokemukset. Yksiköiden pihojen lisäksi oppiminen mahdollistuu metsässä, puistoissa ja muualla lähiympäristössä. Uuraisilla välimatkat ovat usein pitkiä, mutta jokaisessa yksikössä pyritään hyödyntämään monipuolisesti myös muiden toimijoiden tarjoamia oppimisympäristöjä, kuten koulut, kirjasto, liikuntapaikat ja seurakunta. Digitaaliset oppimisympäristöt herättävät lapsessa uteliaisuutta. Henkilöstö tukee lapsia digitaalisen oppimisympäristön käytössä.

Henkilöstö tarkastelee ja arvioi säännöllisesti psyykkistä ja fyysistä oppimisympäristöä pedagogisen arvioinnin avulla. Huoltajat osallistuvat arviointiin varhaiskasvatuksen päivittäisissä kohtaamisissa, vanhempainilloissa, erilaisilla keskustelufoorumeilla, kuten peda-kahviloissa ja säännöllisissä asiakaskyselyissä. Arvioinnin, saadun palautteen ja lasten toiminnasta tehtyjen havaintojen pohjalta oppimisympäristöjä ja toimintaa muokataan tarpeiden mukaisiksi.

4.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Uuraisilla

Oma koti on lapsen ensisijainen kasvuympäristö ja lapsen huoltajilla on pääasiallinen kasvatusoikeus ja -vastuu. Varhaiskasvatuksessa tehdään tiivistä kasvatusyhteistyötä huoltajien kanssa. Yhteistyö perustuu keskinäiseen luottamukseen ja kunnioitukseen sekä avoimeen keskusteluun.

Kasvatusyhteistyö alkaa aina tutustumisesta. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, ensimmäinen tutustumiskerta on mahdollista järjestää lapsen kotona. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa lapsi voi aloittaa tutustumisjaksolla yhdessä huoltajan kanssa. Perheet ovat myös tervetulleita vierailuille päiväkoteihin ja näin tutustumaan päiväkodin toimintatapoihin ja oppimisympäristöihin.

Varhaiskasvatuksen ja perheiden välisinä yhteistyötapoina ovat lisäksi lapsen vasukeskustelut sekä päivittäiset keskustelut lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Tarvittaessa vasukeskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi. Yhteistyössä voidaan hyödyntää myös tieto- ja

viestintäteknologiaa. Varhaiskasvatuksessa on käytössä pedagoginen dokumentointi. Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Toimintavuoden aikana järjestetään myös juhlia ja erilaisia yhteisiä tapahtumia, joista tiedotetaan koteihin aina erikseen.

Uuraisilla toteutetaan vuosittain asiakastyytyväisyyskyselyt, jolloin huoltajilla on mahdollisuus antaa palautetta toiminnassa ja osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Palautetta otetaan mielellään vastaan myös koko toimintakauden ajan.

Monialainen yhteistyö Uuraisilla

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet. Uuraisilla toteutetaan monialaista yhteistyötä useiden eri toimijoiden kanssa.

Esi- ja perusopetus

Varhaiskasvatus on kasvatusta- ja koulutusjärjestelmämme perusta. Varhaisten vuosien merkitys koko oppimisen polun kannalta on hyvin merkityksellinen. Siksi onkin tärkeää, että opetussuunnitelmien toteutus ja jatkumo tehdään lapsen näkökulmasta mahdollisimman toimivaksi lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja alkuopetukseen. Uuraisilla moni varhaiskasvatustyksiköistä sijaitsee koulujen läheisyydessä, joten yhteistyö varhaiskasvatuksen, erityisesti esiopetuksen, ja koulujen välillä on luontevaa. Uuraisilla varhaiskasvatus ja opetustoimi ovat tehneet yhteistyötä myös esimerkiksi yhteisten tilojen ja tapahtumien sekä projektien puitteissa.

Lapsen siirtyessä päiväkodista, perhepäivähoidosta tai varhaiskasvatuksen kerhosta esiopetukseen, järjestetään siirtopalaveri, jonka tarkoituksena on välittää tietoa lapsen taidoista ja valmiuksista sekä mahdollisesta tuen tarpeesta esiopetuksen yksilöllistä suunnittelua varten. Riittävän tiedonsiirron avulla varmistetaan lapsen saaman tuen jatkuminen myös esiopetuksessa. Lisäksi jokainen esiopetusvuoden aloittava lapsi kutsutaan perheensä kanssa tutustumisiltaan esiopetusvuotta edeltävänä keväänä.

Esiopetuksessa olevat lapset tutustuvat koulumaailmaan esiopetusvuoden aikana useampia kertoja. Lisäksi tuleva alkuopettaja ja koulun erityisopettaja käyvät tutustumassa tuleviin koululaisiin esiopetusryhmässä. Yhteistyötä tehdään myös koulun ja esiopetuksen opettajien sekä erityisopettajien kesken.

Sosiaali- ja terveystoimi sekä perhetyö

Varhaiskasvatuksen yhteistyö painottuu lastenneuvolan, perhepalveluiden sekä lastensuojelupalvelujen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Säännöllistä ja suunnitelmallista yhteistyötä toteutetaan neuvoloiden kanssa lapsen täyttäessä neljä vuotta, jolloin neuvolassa tehdään laajennettu terveystarkastus. Tällöin varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi omalta osaltaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Vastaavasti varhaiskasvatuksen henkilöstö voi saada vanhempien luvalla palautetta neuvolan havainnoista tarkastuksen yhteydessä. Muita sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötahoja ovat muun muassa puheterapeutit, toimintaterapeutit, fysioterapeutit ja pikkulapsipsykologi, joiden kanssa tehdään yhteistyötä lasten tarpeita vastaavasti.

Muut yhteistyötahot

Uuraisten kunnan sivistyslautakunnan toimialaan kuuluvat kasvatusta ja opetuksen lisäksi liikunta-, kulttuuri- ja kirjastopalvelut. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä kirjastopalvelujen kanssa esimerkiksi kirjastovierailujen merkeissä. Kirjastolla järjestään myös satutuokioita, joihin varhaiskasvatuksesta osallistutaan mahdollisuuksien mukaan. Kulttuuripalvelut järjestävät erilaisia teatteri- ja konserttiesityksiä myös varhaiskasvatuksessa oleville lapsille, ja liikuntapalvelut ylläpitävät ulkoliikunta-alueita sekä kirkonkylällä että kyläkoulujen ja päiväkotien yhteydessä.

Uuraisilla vanhustenhuollon kunnalliset palvelut sijaitsevat kirkonkylällä. Kirkonkylän välittömässä läheisyydessä olevien varhaiskasvatustyksiköiden ja vanhustyön välillä on kyläilyä ja yhteisiä toiminnallisia tapahtumia.

Uuraisilla toimii kaksi yksityistä päiväkotia, joiden kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä niin varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa kuin päivystysaikoja järjestettäessä. Yksityiset

varhaiskasvatuspalvelut ostavat myös kunnalta varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut tarpeitaan vastaavasti.

Muita yhteistyötahoja ovat mm. palo- ja pelastustoimi sekä poliisi. Uuraisten seurakunnan kanssa tehdään varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista yhteistyötä.

5 Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

5.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen toiminnan perustan luovat arvoperusta, oppimiskäsitys, niihin pohjautuva toimintakulttuuri sekä monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö ja työtavat. Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös oppimisen alueet. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua.

Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita tarkennetaan paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tavoitteita tarkennettaessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot, niiden henkilöstörakenne ja muut ominaispiirteet. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ovat lapsiryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtia. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

5.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa jatkuvasti lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1). Keräämme tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista havainnoimalla ja haastatteleamalla lapsia. Keräämme tietoa lapsen taidoista ja mielenkiinnonkohteista myös vanhemmilta. Näistä saatuja dokumentteja hyödynnämme lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa vanhempien kanssa.

Dokumentoimme lasten toimintaa ja kehitystä ja käytämme dokumentteja tuoden tietoa vanhemmille lasten asioista. Valokuvien avulla muistelemme lasten kanssa mitä olemme tehneet, ja mitä oppineet erilaisen toiminnan kautta. Lapset osallistuvat myös itse dokumentointiin valokuvaamalla ja tuomalla näin lapsen näkökulmaa asioihin.

5.3 Monipuoliset työtavat

Monipuolisilla työtavoilla tuemme lasten kasvua ja oppimista ja työtapojen vaihtelevalla käytöllä tarjoamme eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Työtapojen valintaa ohjaavat lasten ikä, tarpeet, edellytykset, kiinnostuksen kohteet sekä varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet. Käytämme erilaisia työtapoja, kuten lasten omaehtoista ja ohjattua leikkiä, tutkimista, liikuntaa, kädentaitoja, musiikkia, kielellistä toimintaa, retkeilyä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Työtapoja valitessamme otamme huomioon myös aistien käytön oppimisessa. Kokemuksellisilla ja toiminnallisilla työtavoilla tarjoamme lapsille elämyksiä ja vahvistamme heidän oppimismotivaatiotaan. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde ja siksi ohjaamme lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskentelemme sekä pien- että suuryhmissä ja tarjoamme lapsille mahdollisuuksia osallistua työtapojen suunnitteluun ja valintaan. Pidämme tarvikkeet ja lelut lasten saatavilla.

Poimimme lasten mielenkiinnon kohteita havainnoimalla ja kuuntelemalla heitä sekä keskustelemalla ja kyselemällä heidän toiveistaan. Pyrimme tunnistamaan lasten aloitteita ja tunnetiloja ja muutamme työtapoja tarpeen vaatiessa. Otamme vanhemmat mukaan suunnitteluun kyselemällä heidän toiveitaan ja ideoitaan.

Erilaisilla työtavoilla kehitämme lasten oppimaan oppimisen taitoja ja huomioimme erilaiset tavat oppia. Rohkaisemme lapsia kyselemään, ihmettelemään, päättellemään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Työtapojen käytössä hyödynnämme henkilöstön ja lasten vahvuuksia ja osaamista.

5.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

KASVATTAJAN rooleja LEIKISSÄ

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätelemään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Pedagogisessa toiminnassa leikin juonen kehittelyssä ja leikkimaailmojen rakentamisessa voidaan yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikuntaleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Tuemme pitkäkestoista leikkiä rauhallisten leikkitilojen järjestämisellä tiloja jakamalla ja suunnittelemalla päivän rakenteen niin, että se jättää tilaa myös vapaalle leikille. Aikuisina olemme aina saatavilla ja tarjoamme apua leikin aloitukseen. Rikastutamme lapsen leikkejä tarjoamalla malleja ja ideoita leikin eteenpäin viemiseen. Huolehdimme siitä, että jokainen lapsi pääsee osalliseksi yhteiseen leikkiin ja tuemme jokaisen lapsen leikkitaitoja mm. mallintamalla leikkiä.

Käytämme leikin-/leikkipaikan valintatauluja tukemaan pitkäkestoista leikkiä, turvaamaan leikkirauhaa ja jakamaan lapsia eri tiloihin. Havainnoimme ja dokumentoimme lasten leikkejä poimimalla lasten kiinnostuksen kohteita, tunteita, kokemuksia ja ajatuksia erilaisista asioista. Hyödynnämme leikeistä saatuja tietoja toiminnan suunnittelussa. Lasten ehdotukset ja toiveet leikkivälineitä hankittaessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon.

5.5 Oppimisen alueet

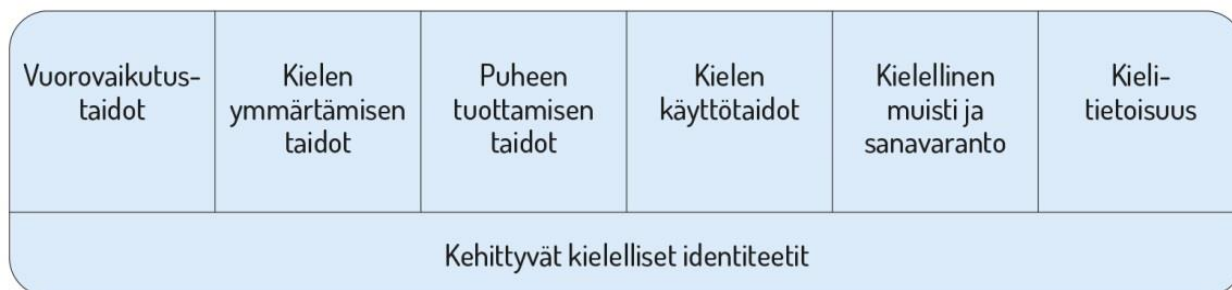
Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden[80] mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

Oppimisen alueet

Kielten rikas maailma

Kielten rikas maailma -oppimiskokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Lastenkirjallisuuden, lorujen, laulujen ja toiminnallisten harjoitusten avulla herättelemme kiinnostusta puhuttuun, luettuun ja kirjoitettuun kieleen. Tutustumme lasten kanssa monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lueimme, kerromme ja esitämme satuja sekä keksimme niitä lasten kanssa itse. Harjoitteleminen lasten kanssa kertomista, selittämistä, puheen vuorottelua sekä eläytymistä ja huumorin käyttöä.

Dokumentoimme lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä esimerkiksi valokuvien ja tekstein yhteiseen käyttöön. Juttelemme ja keskustelemme lasten kanssa päivittäin, jolloin lapsi saa kuulluksi tulemisen kokemuksia. Kiinnitämme huomiota lasten non-verbaalisiin viesteihin etenkin vielä puhumaan opettelevien lasten kanssa juteltaessa. Sanallistamme toimintaa, käytämme kuvailevaa ja tarkkaa kieltä sekä annamme kielellisen mallin lapsille. Nämä tukevat lasten sanavarannon ja suomen kielen taidon kehittymistä. Käytämme kuvia kielen tukena mm. kuvitetulla päiväohjelmalla, kuvallisilla ohjeilla ja nimeämällä kuvilla oppimisympäristöä. Tarvittaessa käytämme myös tukiviittomia. Opettelemme kirjoittamaan oman nimen ja tunnistamaan muiden lasten ja aikuisten nimiä.

Kielten rikas maailma TAVOITEENA	MITEN
Vuorovaikutustaidot	Kuulluksi tuleminen, aloitteisiin ja non-verbaaleihin viesteihin reagointi, sensitiivisyys, kommunikointi lasten ja aikuisten kanssa.
Kielen ymmärtämisen taidot	Kielellinen mallintaminen, toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen, kuvailevan ja tarkan kielen käyttäminen, kuvien, esineiden ja tukiviittomien käyttö
Puheen tuottamisen taidot	Puhuminen eri tilanteissa aikuisten ja lasten kanssa, huomion kiinnittäminen äänensävyihin ja –painoihin.
Kielen käyttötaidot	Harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua, harjoitellaan eläytymistä, huumoria ja hyviä tapoja, tutustutaan erilaisiin teksteihin ja kirjallisuuteen, havainnoidaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.
Kielellinen muisti ja sanavaranto	Käytetään loruja, laululeikkejä, kielellä leikkelyä, nimeämistä ja kuvaavia sanoja, keskustellaan,
Kielitietoisuus	Eri kielten havainnointi ja tutkiminen, herätellään kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan

Ilmaisun monet muodot

Ilmaisun monet muodot -oppimiskokonaisuuden tavoitteena on kehittää lapsen sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvausta harjoittelemalla erilaisia ilmaisun taitoja. Tuemme tavoitteellisesti lasten ilmaisun kehittymistä sekä tutustutamme heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Tarjoamme lapsille monipuolisia ilmaisullisia kokemuksia. Lapsen taiteellinen toiminta on hyvin kokonaisvaltaista. Tärkeintä ei ole lopputulos, vaan itse tekeminen ja siitä nauttiminen. Kaikessa toiminnassa kiinnitämme huomiota turvallisiin työskentelytapoihin.

Ilmaisun monet muodot –kokonaisuus koostuu **musiikillisesta, kuvallisesta, sanallisesta ja kehollisesta ilmaisusta.**

Musiikillisessa ilmaisussa tutustumme monipuolisesti musiikin eri muotoihin kuunnellen, laulaen, soittaen ja kehollisesti. Työskentelymuotoina voi olla mitä tahansa toimintaa. Tavoitteenamme on, että kaikki lapset pääsisivät kokemaan musiikin iloa ja riemua! Tarjoamme lapsille monipuolisia musiikillisia kokemuksia sekä vahvistamme kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Tutustutamme lapsia eri soittimiin ja niiden käyttötapoihin.

Kuvallisessa ilmaisussa tutustumme erilaisiin materiaaleihin, työvälineisiin sekä menetelmiin ja taiteen tuottamistekniikoihin. Pyrimme huomioimaan lasten kiinnostusten kohteita töitä suunniteltaessa. Ohjaamme lasta tekemään ja yrittämään itse. Aikuinen on auttamassa ja kannustamassa lapsen omaa yritystä. Lapsilta keräämme ideoita, joita hyödynnämme kuvataiteellisessa ilmaisussa. Kuvallisessa ilmaisussa pyrimme käyttämään paljon luonnonmateriaaleja ja hankkimaan niitä itse luonnosta.

Sanallista ja kehollista ilmaisua toteutamme draaman, tanssin, teatterin, sanataiteen ja liikunnan keinoin. Tutustumme monipuolisesti lastenkirjallisuuteen käyttäen toiminnassa kertovaa ja esittävää kieltä sekä runoja. Keksimme lasten kanssa omia satuja ja tarjoamme pieniä teatteriesityksiä sekä mahdollistamme

lasten omien esitysten tuottamisen. Käytämme huumoria arjen tilanteissa ja hassuttelemme lasten kanssa myös kieleen liittyvissä asioissa.

Ilmaisun monet muodot TAVOITTEENA	MITEN?
Musiikillinen ilmaisu	Tutustutaan musiikin eri muotoihin kuunnellen, laulaen, soittaen ja kehollisesti, tarjoamme monipuolisia musiikillisia kokemuksia, tutustumme lapsia eri soittimiin ja niiden käyttötapoihin. Kannustetaan lapsia ilmaisemaan musiikin herättämiä tunteita eri tavoin (sanallisesti, kuvallisesti)
Kuvallinen ilmaisu	Tutustumme erilaisiin materiaaleihin, työvälineisiin sekä menetelmiin ja taiteen tuottamistekniikoihin, käytämme luonnonmateriaaleja ja hankimme niitä itse.
Sanallinen ja kehollinen ilmaisu	Käytämme draamaa, tanssia, teatteria, sanataidetta ja liikuntaa, monipuolinen lastenkirjallisuuden käyttö, sadutus ja satuesitykset, huumorin ja hassuttelun käyttö.

Minä ja meidän yhteisömme

Minä ja meidän yhteisömme -oppimiskokonaisuuden tavoitteena on lapsen omaan elinpiiriin, sen historiaan, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen tutustuminen. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista.

Oppimiskokonaisuutta lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista.

Eettisen kasvatuksen perustana on vuorovaikutus sekä lapsen itsetunnon ja minäkuvan tukeminen. Lasten kanssa harjoittelemme vastuun ottamista omista teoista sekä tarkastelemme omia ja muiden tekoja. Opettelemme tunnistamaan tunteita ja asettumaan toisen asemaan ja harjoittelemme ratkaisemaan ristiriitoja. Opettelemme puolustamaan omia oikeuksia ja ilmaisemaan omia mielipiteitä. Opettelemme tunnistamaan ja nimeämään omia vahvuuksia aikuisen tuella ja rohkaisulla. Harjoittelemme ystävällisiä käytöstapoja ja toisten kanssa toimeen tulemistä.

Katsomuskasvatuksen tavoitteena on tutustua yhteisesti ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja muihin katsomuksiin. Uskonnottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Suuntaamme lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen lähiyhteisön **menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta** pohtimalla. Tutustumme lasten omaan historiaan syntymästä nykyhetkeen keräämällä yhdessä vanhempien kanssa tietoa heidän syntymästään, lähiyhteisöstään ja asumisympäristöistään. Tutustumme menneeseen aikaan myös hyödyntämällä lasten vanhempien ja isovanhempien kulttuuriperintöä sekä tutkimalla, leikkimällä ja laulamalla vanhoja leikkejä ja lauluja. Tarkastelemme lasten kanssa ihmisten, sukupuolten ja perheiden erilaisuutta ja moninaisuutta. Pohdimme tulevaisuutta mm. suunnittelemalla lasten kanssa yhdessä tulevaa toimintaa ja keräämällä heidän toiveitaan tulevasta. Seuraamme vuodenaikojen vaihtelua ja harjoittelemme hahmottamaan aikaa niiden avulla.

Mediakasvatusta toteutamme tutustumalla median eri muotoihin ja kokeilemalla median tuottamista leikinomaisesti. Ohjaamme lapsia turvalliseen ja vastuulliseen median käyttöön. Juttelemme lasten kanssa ikärajoista ja ruutuajasta ja niiden merkityksestä ja vaikutuksesta elämään. Yhteisessä toiminnassa otamme huomioon lasten esittämät mielenkiinnonkohteet mediasta.

Minä ja meidän yhteisömme TAVOITTEENA	MITEN
Eettinen kasvatus	Harjoitellaan vastuunottamista, tarkastelemme omia ja muiden tekoja, opettelemme tunnistamaan tunteita ja asettumaan toisen asemaan, harjoitteleminen ratkaisemaan ristiriitoja, opettelemme puolustamaan omia oikeuksia ja ilmaisemaan mielipiteitä, opettelemme tunnistamaan ja nimeämään omia vahvuuksia, harjoitteleminen ystävällisiä käytöstapoja.
Katsomuskasvatus	Tutustumme erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin, tarkastelemme vuoden kiertoon liittyviä juhlia ja tapahtumia, tutustumme kirkkovuoden suurimpiin juhliin, kuten jouluun ja pääsiäiseen, pohdimme elämäkysymyksiä yhdessä.
Lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus	Tutustumme lasten omaan historiaan syntymästä nykypäivään, tutustumme Isovanhempien lapsuuden leikkeihin ja lauluihin, harjoitteleminen ajan hahmotusta vuodenaikojen vaihtelua seuraamalla.
Mediakasvatus	Tutustutaan median eri muotoihin, kokeillaan median tuottamista, ohjataan median vastuulliseen käyttöön, jutellaan ruutuajoista ja ikärajoista.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimiskokonaisuuden tavoitteena on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä.

Oppimiskokonaisuus tukee lasten **matemaattisen ajattelun kehittymistä** sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Siihen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**.

Matemaattisia taitoja harjoitteleminen päivittäisellä kalenterihetkellä, jossa aika- ja paikkakäsitteet sekä lukukäsitteet tulevat tutuiksi. Ohjaamme lapsia kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmeneviin muotoihin, lukumääriin ja muutoksiin. Tarjoamme lapsille mahdollisuuksia luokitella ja vertailla asioita. Otamme lapsia mukaan erilaisiin pieniin työtehtäviin, esimerkiksi pöydän kattamiseen, kalenterituokion pitoon, joissa samalla harjoitteleminen matemaattisia taitoja. Matematiikkaan tutustumme myös rakentelun, askartelun, lautapeliin, laulujen, leikkien ja runojen avulla. Kannustamme lapsia löytämään itse ratkaisuja ongelmatilanteissa tukemalla päättelyä ja ratkaisun keksimistä. Hyödynnämme opetuksessa tabletteja. Harjoitteleminen hahmottamaan aikaa tutustumalla vuodenaikojen vaihteluun, käyttämällä ajastinta ja suunnittelemalla yhdessä tulevaa.

Ympäristökasvatusta toteutamme ulkoillen ja retkeillen lähiympäristössä. Tutkimme luonnon eri ilmiöitä ja vuodenaikojen vaihtelua. Tutustumme kasvi- ja eläinlajeihin lasten kiinnostuksen kohteita huomioiden. Harjoitteleminen kestävästä kuluttamisesta roskia lajittelemalla, energiaa säästämällä sekä oppimismateriaaleja kierrättämällä sekä hankkimalla niitä luonnosta. Tutustumme luonnossa liikkumisen periaatteisiin ja jokamiehen oikeuksiin ja velvoitteisiin. Opettelemme kulkemaan turvallisesti lähiympäristössä ja liikenteessä.

Teknologiaan tutustumme lasten kanssa arkipäivän eri tilanteissa keksimällä ja rakentamalla itse erilaisia rakennelmia ja tutustumalla omien lelujen toimintaan. Havainnoimme lasten kanssa ympäristön teknologiaa,

esimerkiksi päiväkodista löytyvien teknisten laitteiden käyttämisellä ja tutkimisella. Teemme lasten kanssa pieniä kokeita, joiden avulla voimme tutustua eri kappaleiden ja aineiden ominaisuuksiin. Kannustamme lapsia kysymään ja keksimään ratkaisuja itse. Ohjaamme lapsia löytämään vastauksia ja ratkaisuja itse. Harjoitteleme tablettien käyttöä oppimispelejä pelaamalla sekä valokuvaamalla päiväkodin arkea.

Tutkin ja toimin ympäristössäni TAVOITTEENA	MITEN
Matemaattiset taidot	Innostetaan lapsia pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan.
Ympäristökasvatus	Retkeillään luonnossa ja lähiympäristössä kaikkina vuoden aikoina ja havainnoidaan erilaisia luonnonilmiöitä sekä opetellaan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä.
Teknologiakasvatus	Ohjataan lapsia havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja sekä rohkaistaan lapsia tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimiskokonaisuuden tavoitteena on **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Oppimiskokonaisuus kehittää lapsen kykyä huolehtia itsestään ja selviytyä arjen eri tilanteissa.

Innostamme lapsia **liikkumaan** ja kokemaan liikunnan iloa tarjoamalla monipuolisia kokemuksia liikunnasta. Tutustumme yhdessä eri liikuntavälineisiin ja ohjaamme niiden käyttöön. Harjoitteleme oman kehon tuntemusta ja kehonhallintataitoja. Tuemme omaehtoista liikkumista sisällä ja ulkona pitämällä liikuntavälineet lasten saatavilla sekä muokkaamalla oppimisympäristön sellaiseksi, että siellä on tilaa liikkumiseen. Tarjoamme ohjattuja liikuntatuokioita erilaisten tekemisten ja leikkien kautta. Hyödynnämme siirtymätilanteissa liikunnallisia taitoja esimerkiksi liikunnallisia leikkejä käyttäen. Opettelemme eri vuodenaikoihin liittyviä tapoja ulkoilla. Talvella hiihdämme ja luistelemme.

Järjestämme päivittäiset **ruokailuhetket** kiireettömiksi ja harjoitteleme, mikä on riittävä, mutta rajattu aika ruokailulle. Lapset annostelevat itse ruuan harjoitellen samalla sopivan annoskoon ottamista. Harjoitteleme hyviä pöytätapoja ja kohteliasta ruokapöytäkäytöstä. Kauniit pyynnöt ja kiitos sekä ruokarauhan antaminen muille edistävät myönteistä kokemusta ruokailusta. Tutustumme ruokiin eri aistien avulla ja opettelemme maistelemaan kaikkia ruokia.

Pohdimme yhdessä **terveellistä ja turvallista elämäntapaa** ja siihen sisältyviä asioita. Opettelemme henkilökohtaista hygieniaa arjen eri tilanteissa ja mietimme yhdessä, miksi hygieniasta tulee huolehtia. Ulkoilemme päivittäin ja järjestämme päivittäisen lepo hetken jokaiselle vanhempien toiveita huomioiden. Harjoitteleme turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa ja autamme lapsia huomaamaan turvallisia toimintatapoja erilaisissa tilanteissa. Harjoitteleme lähiliikenteessä liikkumista ja havainnoimme eri vuodenaikoihin liittyviä turvallisen liikkumisen asioita.

Kasvan, liikun ja kehityn TAVOITTEENA	MITEN
Innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa.	Tuetaan päivittäistä omaehtoista liikuntaa sekä sisällä että ulkona.

Kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja	Liikkumista vaihdellaan luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Toiminnassa huomioidaan erilaiset liikuntaleikit, kuten pihaleikit sekä satu- tai musiikkiliikunta.
Edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia	Tutustutaan eri aistien avulla ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Harjoitellaan yhdessä ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisestä kulttuuria.
Tukea lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan	Työntekijät ymmärtävät liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksen hyvinvoinnille ja terveydelle ja tukevat näiden taitojen opettelemista arjessa.
Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa	Harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös romanikielellä.[\[81\]](#) Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä **ruotsia** että **suomea**. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa[\[82\]](#). Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttäen ja omaksua romanikieltä. Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuväranä. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Uuraisilla viittomakielisten sekä vieras- ja monikielisten lasten varhaiskasvatus järjestetään lapsen lähipäiväkodissa. Huoltajien kanssa keskustellaan tutustumiskäynnillä ja vasukeskustelussa perheen kulttuurista ja siitä, miten huoltajat toivovat sitä huomioitavan varhaiskasvatuksen arjessa. Lapsen vasukeskustelussa täytetään huoltajien kanssa lomake "Vanhemman kertomus lapsesta, kun lapsen äidinkieli on muu kuin suomi", jossa nostetaan esiin lapsen kielitaidusta ja kotoutumista tukevat asiat.

Vieras- ja monikieliset lapset saavat "suomi toisena kielenä -opetusta" (S2). S2-opetus yhdistetään päivittäiseen toimintaan ja lisäksi opetusta voidaan antaa myös yksilö- tai pienryhmäopetuksena. Päiväkodissa S2-opetuksen suunnitelmasta vastaa lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa ja toteutuksesta vastaa koko ryhmän henkilökunta. Tavoitteena on rikkaan kieli- ja kulttuuritietoisuuden oppimisympäristön luominen, jossa kaikki työntekijät tukevat jokaisen lapsen identiteettiä. Lasten kanssa myös tutustutaan lapsiryhmän lasten eri kieli- ja kulttuuritaustoihin, jolloin vieraskielisten ja monikielisten lasten kielet ja kulttuurit tuodaan esiin oppimisympäristössä monipuolisesti. Opetus edellyttää myös yhteissuunnittelua ja yhteistyötä huoltajien kanssa.

6 Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

6.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Uuraisilla kehityksen ja oppimisen tuki perustuu varhaiskasvatuksessa valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Jokaisella lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen saaminen edellytä asiantuntijalausuntoa tai diagnoosia. Tuen tarvetta arvioitaessa ja tukitoimia suunniteltaessa lähtökohtana ovat sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön että huoltajien havaintojen yhteinen tarkastelu tai lapsen aiemmin todettu tuen tarve. Tuen suunnittelun pohjaksi tulee muodostaa kokonaiskuva lapsesta sekä tunnistaa ja määritellä lapsen yksilölliset toimintamahdollisuudet.

Varhaisen tuen tavoitteena on ennaltaehkäistä lapsen tuen tarpeen kasautumista ja pitkittymistä. Tukitoimet järjestetään luontevaksi osaksi lapsen päivittäistä arkea siten, että lapsi voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua toimintaan omassa ryhmässään joustavin pedagogisin järjestelyin. Tuki rakentuukin varhaiskasvatuksessa laadukkaasta pedagogiikasta ja suunnitellusta kasvu- ja oppimisympäristöstä. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä lapsen kasvun ja kehityksen tuntemusta, lapsen vahvuuksien tunnistamista ja tuen tarpeen varhaista havaitsemista. Tukitoimien käyttö edellyttää ja vaatii koko kasvatusyhteisöltä myös sitoutuvaa työtettä, jolloin arjen toiminnoissa näkyy suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus ja johdonmukaisuus.

Lapsen tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä tuen tarpeesta jatkuvaan tuen tarpeeseen, vähäisestä tuesta vahvempaan tukeen tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia lapsen kehityksen ja oppimisen turvaamiseksi. Tämän vuoksi jatkuva oppimisen arviointi on ehdottoman tärkeää. Arvioinnissa voidaan hyödyntää myös lapselle tehtyjen neuvolan terveystarkastusten ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kuten puheterapeutin, toimintaterapeutin ja psykologin arviointien tuloksia. Myös huoltajat ovat kiinteästi mukana suunnittelemassa lapsen tukitoimia. Heidän kanssaan keskustellaan lapsen tilanteesta, heille annetaan tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen tarpeesta. Yhdessä myös sovitaan tavoitteet, jotka tukevat lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista. Tuki kohdistuu lapsen myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymiseen sekä lapsen tasavertaiseen jäsenyyteen omassa ryhmässään.

Tuen jatkumosta on huolehdittava lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. Tuen on oltava laadultaan ja määrältään lapsen kehitystason sekä yksilöllisten tarpeiden mukaista. Tuki on määritelty asteittain muuttuvaksi, mitä kuvataan yleisen, tehostetun ja erityisen tuen kolmiportaisella mallilla. Jokainen varhaiskasvatuksessa oleva lapsi on oikeutettu kasvun ja oppimisen yleiseen tukeen. Lapsella, joka tarvitsee kasvussa ja oppimisessa säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita eri tukimuotoja, on oikeus saada tehostettua tukea. Erityinen tuki kuuluu lapsille, joiden kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytysten turvaaminen tarvitsee monialaista tukea.

YLEINEN TUKI	TEHOSTETTU TUKI	ERITYINEN TUKI
Laadukas varhaiskasvatus	Laadukas varhaiskasvatus	Laadukas varhaiskasvatus
Kuuluu kaikille lapsille	Pedagoginen arvio	Pedagoginen selvitys
Varhaiskasvatussuunnitelma	Varhaiskasvatussuunnitelma täydennettynä tuen näkökulmasta	Varhaiskasvatussuunnitelma täydennettynä tuen näkökulmasta
Yhteistyö huoltajien kanssa	Yhteistyö huoltajien kanssa	Yhteistyö huoltajien kanssa
Monialainen yhteistyö	Monialainen yhteistyö	Monialainen yhteistyö
Arviointi	Arviointi	Arviointi
		Erityisopetus

6.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Lapsen huoltajaan/huoltajiin ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Asiasta keskustellaan huoltajien kanssa ja lisäksi huoltajille annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Myös arjen tukitoimet lapsen varhaiskasvatuspaikassa pyritään aloittamaan heti kun tuen tarve on havaittu. Varhaiskasvatuksen henkilöstö voi ottaa yhteyttä varhaiskasvatuksen erityisopettajaan, joka havainnoi ja arvioi lapsen tuen tarvetta ja mahdollisia jatkotoimenpiteitä. Yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa vahvistetaan kehitystä ja oppimista tukevia arjen käytäntöjä. Lapsi voi osallistua yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

Lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen tukeminen edellyttää toisinaan huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi monialaista yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on ongelmien ennaltaehkäisyyn lisäksi mahdollisimman varhainen puuttuminen riskitilanteisiin sekä lasten ja perheiden tarpeisiin vastaaminen joustavasti ja asiakaslähtöisesti. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä muun muassa äitiys- ja lastenneuvolan, perheneuvolan, terapeuttien (puhe-, toiminta- ja fysioterapeutit), psykologin, sosiaalityön, perhetyön, vammaispalvelujen ja kuntoutusohjaajan kanssa. Muita yhteistyötahoja ovat esimerkiksi keskussairaalat / yliopistolliset sairaalat.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksessa ryhmästä toiseen, siirretään myös lapsen vasu ja muut mahdolliset asiakirjat sekä pidetään tarvittaessa tiedonsiirtopalaveri. Mikäli lapsen kohdalla tehdään monialaista yhteistyötä, voi palaveriin osallistua varhaiskasvatuksen henkilöstön lisäksi esimerkiksi terapeutteja. Lapsen siirtyessä esiopetukseen, pidetään tiedonsiirtopalaveri, jossa siirretään lasta koskevia, esiopetuksen järjestämisen kannalta oleellisia tietoja esiopetukseen. Tiedonsiirtoon pyydetään vanhempien suostumus.

6.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

YLEINEN TUKI

Jokaisen lapsen oikeuksiin kuuluu saada laadukasta varhaiskasvatusta sekä ohjausta ja tukea kehitykseensä ja oppimiseensa. Yleinen tuki on kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille suunnattua tavoitteellista toimintaa. Yleisen tuen menetelmät ovatkin lapsen kehitystä yleisesti tukevia ja niistä hyötyvät kaikki lapset – yleinen tuki on ennaltaehkäisevää toimintaa.

Varhaiskasvatuksessa pedagoginen vastuu toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta on varhaiskasvatuksen opettajalla ja hän laatii toimintasuunnitelman yhdessä tiiminsä kanssa.

Varhaiskasvatuksen opettaja huomioi ryhmän ja sen jokaisen lapsen erilaiset lähtökohdat ja tarpeet toimintaa suunnitellessaan ja toteuttaessaan. Hänen tehtävänä on ohjata ryhmää siten, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää lapsen kasvua ja oppimista. Lasta tulee auttaa tunnistamaan omat vahvuutensa. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee kiinnittää erityinen huomio lapsen oppimisvalmiuksien, myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistamiseen varhaiskasvatustoiminnassa.

Jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle laaditaan yhdessä huoltajan kanssa varhaiskasvatussuunnitelma, jonka avulla pyritään turvaamaan lapselle parhaat edellytykset kehittyä ja oppia. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa tuen tarpeen arvioinnista sekä tuen järjestämisestä ja tarjoamisesta. Tarvittaessa voidaan tehdä monialaista yhteistyötä. Yhteistyötahoja ovat muun muassa kveo/veo, terapeutit (tt, pt, ft), pikkulapsipsykologi ja neuvola.

Yleisen tuen tukimuotoja varhaiskasvatuksessa ovat:

Vuorovaikutuksen vahvistaminen

- Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on vastuu vuorovaikutuksen tukemisesta ja vahvistamisesta
- Toimivilla vuorovaikutussuhteilla ja hyvällä, kiireettömällä ilmapiirillä on keskeinen merkitys lapsen kasvuun ja kehitykselle
- Vuorovaikutusta tuetaan kaikissa päivittäisissä tilanteissa
- Lapsia tuetaan kuvien ja tukiviittomien avulla kielen ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa

Lapsen itsetunnon vahvistaminen

- Lapsen itsetunnon kehittymistä tuetaan myönteisellä palautteella
- Osoitetaan lapselle, että hän on arvokas omana itsenään
- Kehu, kiitos, positiivinen palaute

Leikin tukeminen

- Leikki on lapselle luontaisin tapa oppia ja toimia
- Aikuinen antaa tilaa lapsista lähteville leikki-ideoille sekä käyttää leikkitalanteita opetuksen apuna
- Ohjataan, kannustetaan ja tuetaan lasta osallistumaan yhteisiin leikkeihin
- Aikuinen havainnoi lasten leikkiä osallistumalla leikkiin, rikastuttamalla leikkiä sekä seuraamalla ulkopuolelta leikkitalanteita

Lapsen oman toiminnan ohjauksen vahvistaminen

- Lapsen oman toiminnan ohjauksella pyritään vahvistamaan lapsen kykyä arvioida ja kehittää omaa toimintaansa
- Toiminnan mallintamisen avulla lapsi oppii uusia asioita

Kehityksen eri osa-alueiden tukeminen

- Lapsen kehityksen eri osa-alueita tuetaan valitsemalla pedagogisia menetelmiä ja sisältöjä sekä liittämällä ne koko ryhmän toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

Pienryhmätoiminta

- On yksi tärkeä toimintamuoto
- Tuetaan lapsen yksilöllisiä oppimisvalmiuksia, sosiaalisten taitojen kehittymistä ja vuorovaikutusta
- Aikuinen pystyy havainnoimaan lapsen kehitystä, oppimista ja taitoja
- Ryhmän lasten kehitystarpeista ja lähtökohdista käsin voidaan muodostaa säännöllisesti toimivia pienryhmiä ja taata se, että lapsi saa toiminnassa hänelle sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia
- Mahdollistaa erilaisten opetusmenetelmien ja tavoitteiden huomioimisen toiminnassa

Yhteistyö huoltajien kanssa

- Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja huoltajat yhdessä keskustelevat ja sopivat lapsen hyvinvoinnin edistämisestä → palvelusopimus, varhaiskasvatussuunnitelma

Oppimisympäristön muokkaaminen

- viihtyisä, turvallinen ja muunneltava ympäristö sekä kannustava ja myönteinen ilmapiiri
- ympäristön suunnittelu ja toteutus ryhmän tarpeet ja konkreettiset tilat huomioiden
- istumapaikkojen suunnittelu esim. ruokaillessa
- apuvälineiden käyttö

Päivä- ja viikkojärjestyksen strukturointi

- Toiminnan suunnittelussa tärkeää on päivästruktuurin ylläpitäminen
- Helpottaa lapsia hahmottamaan aikaa ja ennakoimaan tapahtumia
- Sitoutuminen yhdessä sovittuihin käytäntöihin arjen toiminnoissa
- Lapsia tuetaan kuvien avulla ympäristön hahmottamisessa

Opetuksen eriyttäminen

- toiminnan yksilöllinen muokkaaminen lapsen tarpeita vastaavaksi
- erilaisten opetusmenetelmien käyttäminen

Opetusryhmien joustava muuntelu

- pari- tai pienryhmätoiminta
- lasten keskinäinen vertaistuki

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan (veo) tuki

Yksilöllinen tuki

Avustajan tuki

Mahdolliset terapiat

Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee säännöllistä yhteistyötä lapsen huoltajien, työyhteisön muiden aikuisten ja esiopetuksen henkilöstön kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden asiantuntijoiden kanssa.

TEHOSTETTU TUKI

Tehostettu tuki edellyttää pedagogisen arvion tekemistä. Tehostettu tuki on yleistä tukea vahvempaa, yksilöllisempää ja tavoitteiltaan eriytyneempää tukea, joka suunnitellaan kokonaisuutena yksittäistä lasta varten. Tehostetussa tuessa liitetään varhaiskasvatuksen tukitoimet ja muiden asiantuntijoiden tukipalvelut luontevaksi osaksi varhaiskasvatusta. Tehostettu tuki perustuu lapsen huoltajien, varhaiskasvatuksen henkilöstön, konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan (kveo) / varhaiskasvatuksen erityisopettajan (veo) ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteiseen tilannearvioon ja suunnitteluun. Tehostettu tuki on aina säännöllistä, päivittäistä ja sisältää erityispedagogisia menetelmiä. Se vaatii koko työyhteisöltä sitoutumista ja näkyy arjen toimintojen suunnittelussa ja tavoitteellisuudessa. Mikäli lapsi on tehostetussa tuessa, on tärkeää arvioida säännöllisesti tuen tarvetta ja määrää. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti lapsen kasvua ja oppimista ja sen tavoitteena on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia varhaiskasvatuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tehostetun tuen tukimuotoja varhaiskasvatuksessa ovat:

- Lapsen perustaitojen vahvistaminen
- Lapsen opetuksen yksilöllistäminen, yksilölliset tukitoimet ja yksilöllinen ohjaus
- Lapsen huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen
- Toimintaympäristön ja toiminnan muokkaaminen lapsen tarpeiden mukaan (esim. pienryhmät)
- Kveon/veon konsultointi, tuki ja ohjaus
- Asiantuntijoiden tukipalvelut ja yhteistyö
- Avustajapalvelut
- Opetuksen eriyttäminen
- Opetusmenetelmien monipuolinen käyttäminen
- Mahdolliset terapiat

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen yhdessä huoltajien, varhaiskasvatuksen opettajan ja (konsultoivan) varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Päätöksen tehostetun tuen aloittamisesta tekee konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja / varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Tämän jälkeen lapselle annettava tehostettu tuki kirjataan lapsen vasuun. Vastuu kirjaamisesta on ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla. Tehostetun tuen aikana tehdään tiivistä yhteistyötä lapsen huoltajien sekä mahdollisesti lapsen kanssa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa.

Lapsen siirtyminen takaisin yleiseen tukeen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen yhdessä huoltajien, varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kesken. Päätöksen siirtymisestä yleiseen tukeen tekee varhaiskasvatuksen erityisopettaja / konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

ERITYINEN TUKI

Kun lapsen tuen tarve on hyvin kokonaisvaltaista, säännöllistä tai kehityksen osa-alueittain eriytyneitä, voi hän siirtyä erityiseen tukeen. Erityistä tukea annetaan lapselle, jonka varhaiskasvatusta ei hänen kasvun,

kehityksen tai oppimisen vaikeuksien vuoksi voidaan muuten järjestää. Erityinen tuki sisältää lapsen yksilöllisen tukemisen sekä systemaattiset ja suunnitelmalliset tukitoimet ja pedagogisen kuntoutuksen. Erityispedagoginen tieto ja osaaminen ohjaavat menetelmien, ympäristön ratkaisujen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön toiminnan muokkaamista sekä näiden suunnittelua ja arviointia. Erityinen tuki edellyttää myös tavoitteellista yhteistyötä lapsen huoltajien ja eri asiantuntijatahojen kanssa.

Erityisen tuen järjestämiseksi lapsen tilanteesta laaditaan pedagoginen selvitys, jonka laatimisessa käytetään tarvittaessa asiantuntijalausuntoja apuna. Erityisen tuen aloittamisesta ja lopettamisesta tehdään pedagogisen selvityksen perusteella hallintopäätös (Erityisen tuen päätös). Erityisen tuen päätöksen tekee varhaiskasvatusjohtaja. Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon lapsen huoltajien, ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan, kveon/veon sekä lasta tutkivien ja kuntouttavien tahojen näkemykset lapsen tuen tarpeesta. Tuen järjestämisestä ja sen muodoista sovitaan yhdessä ja ne kirjataan lapsen vasuun. Kveon/veon ohjaus ryhmään ja lapsen kuntoutuksen suunnittelu on erityisen tuen vaiheessa säännöllistä.

Erityinen tuki on suunnitelmallista ja kokonaisvaltaista lapsen kehityksen ja oppimisen tukemista ja sen tavoitteena on edistää lapsen oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen itsetuntoa ja oppimismotivaatioita.

Erityisen tuen tukimuotoja varhaiskasvatuksessa:

- Kaikki varhaiskasvatuksen tukimuodot käytettävissä
- Konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan / varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki
- Avustajan tuki
- Oppimisympäristön muokkaaminen toimivaksi ja lapsen oppimista tukevaksi
- Apuvälineiden käyttö
- Yksilöllistäminen ja arviointi yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti
- Eriyttäminen
- Toiminnan jaksottaminen
- Henkilökunnan erityisosaaminen
- Tiedonsiirron tehostaminen kodin, varhaiskasvatuksen ja muiden yhteistyötahojen kanssa

TULKITSEMIS- JA AVUSTAMISPALVELUT SEKÄ APUVÄLINEET

Tukea tarvitsevan lapsen on mahdollista saada tarvittaessa avustamis- ja tulkitsemispalveluita sekä apuvälineitä. Niiden tarkoituksena on taata lapselle kehityksen ja oppimisen perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön toimintaympäristö. Näiden palvelujen tarpeen perusteena voi olla esimerkiksi vamma tai sairaus, vaikeudet kielellisissä tai sosiaalisissa taidoissa sekä oppimis- tai keskittymisvaikeudet. Lapsen avustamis- ja tulkitsemispalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan varhaiskasvatuksen opettajan, kveon/veon ja varhaiskasvatusjohtajan yhteistyönä. Tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään myös huoltajan antamia tietoja ja muiden asiantuntijoiden lausuntoja. Lisäksi yhteistyötä tehdään tarvittaessa esimerkiksi kuntoutusohjaajan kanssa. Tarvittavien avustajien palkkaamiseen täyttöluvan myöntää kunnanhallitus.

6.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siihen kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ja arviointi. Annetun tuen vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti ja suunnitelmaa muutetaan tarpeen mukaan. Mikäli lapsi saa kehitykseensä ja oppimiseensa tukea, tulee hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjata muiden osioiden lisäksi:

PEDAGOGISET JA RAKENTEELLISET RATKAISUT

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- henkilöstön mitoitukseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, pienryhmätoiminta tai viittomien ja kuvien käyttö
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö

TUEN EDELLYTTÄMÄ YHTEISTYÖ JA PALVELUT

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut

TUEN SEURANTA JA ARVIOINTI

- tavoitteiden toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat.

7 Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Vaihtoehtoinen pedagogiikka Uuraisilla

Uuraisilla toimiva yksityinen päiväkoti Helmi on yksikkö, jonka toiminta perustuu kristilliseen katsomukseen ja arvoihin. Kristilliset arvot, kuten lähimmäisen rakkaus, suvaitsevaisuus, ystävällisyys, toisten auttaminen ja anteeksi antaminen näkyvät päiväkodin arjessa ja toiminnassa. Perheiden erilaisia katsomuksia kunnioitetaan ja lapset kohdataan tasavertaisina. Jokainen ihminen on omana itsenään arvokas. Vanhemmille kerrotaan päiväkodin katsomuksesta ja siihen liittyvästä toiminnasta varhaiskasvatuspaikkaa hakiessa. Tietoa välitetään myös viikkokirjeissä ja hakutilanteissa.

Kristillisuus on Päiväkoti Helmessä yksi näkökulma, jonka kautta asioita havainnoidaan varhaiskasvatuksen pedagogisessa viitekehyksessä. Kristillinen katsomus näkyy toiminnassa siten, että päiväkodissa tutustutaan muiden teemojen ohella myös Raamatun kertomuksiin ja ajatuksiin esimerkiksi kirkollisten juhlapyhien tai lapsia askarruttavien asioiden tiimoilta. Teemoja ja asioita käsitellään lasten ikätaso huomioiden. Myös pienet rukoukset, kuten ruokarukous tai Taivaan Isän kiittäminen ystävistä, perheestä, kivasta päivästä tai muista lapsille tärkeistä asioista on osa päiväkodin toimintaa. Musiikissa osa lauluista on hengellisiä lasten lauluja.

8 Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.[\[83\]](#) Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

8.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen[\[84\]](#). Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti[\[85\]](#). Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa[\[86\]](#). Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin[\[87\]](#).

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön

vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt.

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi on myös osa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvuissa 1 ja 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, olevat paikallisesti päätettävät asiat ohjaavat paikallisen suunnitelman laatimisessa sekä sen arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkistaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.

Uuraisten paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman painotukset

Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisella sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötasolla. Uuraisilla on käytössä varhaiskasvatuksen osallisuuden ja arvioinnin vuosikello, jonka mukaan varhaiskasvatusta seurataan, arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Varhaiskasvatuksen yksikötason toteuttamisen suunnitelmalliseen ja säännölliseen arviointiin osallistuvat henkilöstö, lasten huoltajat ja lapset. Myös henkilöstön suunnitelmallinen itsearviointi on tärkeä osa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämistä ja kehittämistä.

Vuosikellossa on huomioitu myös osallisuuden näkökulma, sillä voimassa oleva varhaiskasvatustilanne ja varhaiskasvatussuunnitelma ohjaavat lasten osallisuuteen ja toimijuuteen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan myös huoltajien kuulemistä ja osallisuutta. Lasten ja perheiden kuuleminen, osallisuus, toimijuus ja aktiivisuus kuuluvat olennaisena osana laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Sen vuoksi niiden huomioiminen varhaiskasvatuksen arjessa on tärkeää ja niihin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Alla olevasta vuosikellosta on kuvattu kuukausittain, mitä varhaiskasvatuksessa tehdään osallisuuden ja arvioinnin osalta sekä kuinka se tehdään ja kuka on vastuussa eri tehtävistä.

Osallisuuden ja arvioinnin vuosikello

UURAISTEN VARHAISKASVATUSPALVELUT

Ajankohta	Mitä?	Miten?	Kuka?
elokuu	Tutustuminen lapsiryhmään (lasten tavat, tottumukset ja mielipiteet) ja huoltajiin (toiveet toiminnalle)	-Keskustelut, havainnointi ja dokumentointi -Päivittäiset keskustelut -Vanhempainilta	-Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa -Kaikki tiimin jäsenet -Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa
syyskuu	Yhteistyö tiimin sisällä	-Ryhmävasun aloittaminen	-Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa
	-Lasten toiveet ja tarpeet -Oppimisympäristöt	-Lapsen haastattelut ja havainnointi -Lapsen vasu -Oppimisympäristön arviointi (Fonsen& Parrila)	-Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa -Lastentarhanopettajat (perhe) -Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa
	Työntekijöiden omat toimintatavat	-Tiimikeskustelu -Kehityskeskustelu	-Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa -Lähiesimies
lokakuu	Vanhempaintiimi	1. kokoontuminen	Vanhempaintiimin vetäjä
	Ryhmä-/tiimikohtaiset tavoitteet ja painotukset	Ryhmävasun päivittäminen	Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa
marraskuu	Vuorovaikutus, ilmapiiri, lapsen osallisuus	lapsen osallisuuden kysely (Fonsen & Parrila)	Tiimivastavaa yhdessä muun tiimin kanssa
	Vuorovaikutus, ilmapiiri tiimissä	Tiimiarviointi	Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa
joulukuu	Vanhempaintiimi	2. kokoontuminen	Vanhempaintiimin vetäjä
tammikuu	Joulujuhla; osallisuus	Yksiköittäin	Tiimivastavaa yhdessä muun tiimin kanssa
	Palautteet toteutetusta toiminnasta	Asiakaskysely	Varhaiskasvatusjohtaja yhdessä tiimivastaavien kanssa (perhe)
helmikuu	Asiakaskyselyn tuloksista tiedottaminen	-Vanhempainilta/vanhempaintiimi -Lasten kokoukset	-Varhaiskasvatusjohtaja/vanhempaintiimin vetäjä -Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa
maaliskuu	Vuorovaikutus, ilmapiiri tiimissä	Tiimiarviointi	Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa
huhtikuu	Toimintakauden arviointi (lasten ja huoltajien palautteet)	Lasten vasujen ja leopsien päivitykset	Lastentarhanopettajat
	Vanhempaintiimi	3./4. kokoontuminen	Vanhempaintiimin vetäjät
toukokuu	Toimintakauden arviointi (dokumentointi)	-Yhteinen arviointipäivä	-Varhaiskasvatusjohtaja
kesäkuu	Kevätjuhla	Yksiköittäin	Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa
	Tulevat lapsiryhmät (tavoitteet ja painotukset)	Ryhmävasun laadinta ja päivittäminen	Tiimivastaava yhdessä muun tiimin kanssa
heinäkuu			

Lähdeviitteet

- [1] Varhaiskasvatuslaki (540/2018)
- [2] Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998)
- [3] Varhaiskasvatuslaki 2 §
- [4] Varhaiskasvatuslaki 21 §
- [5] Varhaiskasvatuslaki 1 §
- [6] Varhaiskasvatuslaki 22 §
- [7] Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)
- [8] Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 15 §
- [9] Varhaiskasvatuslaki 20 §
- [10] Varhaiskasvatuslaki 8 §
- [11] Varhaiskasvatuslaki 24 §
- [12] Varhaiskasvatuslaki 65-73 §
- [13] Laki kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013); Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 24:2018
- [14] Varhaiskasvatuslaki 23 §
- [15] Varhaiskasvatuslaki 4 §, HE 40/2018 vp: hallituksen esitys Eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, luku 2.
- [16] Varhaiskasvatuslaki 23 §
- [17] Varhaiskasvatuslaki 23 § ja HE 40/2018 vp s. 99
- [18] Varhaiskasvatuslaki 23 §
- [19] Varhaiskasvatuslaki 23 §
- [20] Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki (1326/2010) 8 §
- [21] Varhaiskasvatuslaki 41 §
- [22] Varhaiskasvatuslaki 23 §
- [23] Varhaiskasvatuslaki 40 §
- [24] Varhaiskasvatuslaki 41 § sekä esimerkiksi laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §
- [25] Varhaiskasvatuslaki 5 § 4 momentti
- [26] Varhaiskasvatuslaki 1 §
- [27] Varhaiskasvatuslaki 1 ja 12 §
- [28] Varhaiskasvatuslaki 5 § 2 momentti

- [\[29\]](#) Varhaiskasvatuslaki 52 §
- [\[30\]](#) Varhaiskasvatuslaki 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 89
- [\[31\]](#) Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)
- [\[32\]](#) Hallintolaki (434/2003)
- [\[33\]](#) Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- [\[34\]](#) Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §
- [\[35\]](#) Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
- [\[36\]](#) Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
- [\[37\]](#) Euroopan ihmisoikeussopimus 1990
- [\[38\]](#) YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989
- [\[39\]](#) YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007
- [\[40\]](#) YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007
- [\[41\]](#) Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015
- [\[42\]](#) Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- [\[43\]](#) Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki (380/1987)
- [\[44\]](#) Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)
- [\[45\]](#) Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2010)
- [\[46\]](#) Varhaiskasvatuslaki
- [\[47\]](#) Varhaiskasvatuslaki 12 ja 19
- [\[48\]](#) Varhaiskasvatuslaki 10 §
- [\[49\]](#) Varhaiskasvatuslaki
- [\[50\]](#) Varhaiskasvatuslaki 25 – 33 § ja 75 § ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)
- [\[51\]](#) Varhaiskasvatuslaki 25 §
- [\[52\]](#) Varhaiskasvatuslaki 75 §
- [\[53\]](#) Varhaiskasvatuslaki 10 §
- [\[54\]](#) Varhaiskasvatuslaki 7 §
- [\[55\]](#) Sosiaalihuoltolaki 35 § (1301/2014) ja lastensuojelulaki 25 ja 25 a § (417/2007)
- [\[56\]](#) Varhaiskasvatuslaki 1 §
- [\[57\]](#) Varhaiskasvatuslaki 1 §
- [\[58\]](#) Varhaiskasvatuslaki 4 ja 16 §
- [\[59\]](#) Varhaiskasvatuslaki 34-36 §

- [60] Varhaiskasvatuslaki 25 §
- [61] Varhaiskasvatuslaki 2, 25 ja 35 §
- [62] Varhaiskasvatuslaki 1 §
- [63] Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) 2 §
- [64] Varhaiskasvatuslaki 38 §
- [65] Varhaiskasvatuslaki 3 § 2. momentti HE 40/2018 vp, s.85
- [66] Varhaiskasvatuslaki 13 §
- [67] Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 5 kohta
- [68] Esimerkiksi varhaiskasvatuslaki 40–42 §
- [69] YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989
- [70] Varhaiskasvatuslaki 20 §
- [71] YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007
- [72] YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989
- [73] Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta
- [74] Varhaiskasvatuslaki 2 § ja 23 §
- [75] Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 40/2018 vp, s. 85
- [76] Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta
- [77] Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 7 ja 8 §
- [78] Varhaiskasvatuslaki 10 §
- [79] Varhaiskasvatuslaki 10 §
- [80] Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014
- [81] Varhaiskasvatuslaki 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 88-89 sekä viittomakielilaki (359/2015)
- [82] Suomen perustuslaki (731/1999) 17 § 3 momentti
- [83] Varhaiskasvatuslaki 24 §
- [84] Varhaiskasvatuslaki 24 §
- [85] Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013) 1 § ja Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisu 24:2018
- [86] Varhaiskasvatuslaki 24 §
- [87] Varhaiskasvatuslaki 20 §